

IVICA CVETKOVIĆ

VETROGRAD

NA KRAJU SVETA

Ivica Cvetković
Vetrograd na kraju sveta

Za izdavača
Milan Trpković

Urednica
Milica Trpković

Lektura i korektura
Ključ izdavaštvo

Prelom teksta
Ključ izdavaštvo

Dizajn
Milan Trpković

Štampa
Caligraph, Beograd

Tiraž
500

Izdavač
Ključ izdavaštvo d.o.o.
Slanački put 20, 11000 Beograd
www.kljucizdavastvo.rs

Copyright © ovog izdanja 2022, Ključ izdavaštvo
Copyright © 2022, Ivica Cvetković

Štampanje ove knjige podržali su:
Grad Smederevo
Generali Osiguranje Srbija

IVICA CVETKOVIĆ

**Vetrograd na
kraju sveta**

Beograd, 2022

PRVO POGLAVLJE

1

Rođeni smo iste godine, istog dana, u istom mesecu, istog sata i minuta, u istom dvorištu, na samo nekoliko metara udaljenosti jedno od drugoga. Za samo jednu jedinu sekundu ranije začuo se njen plač, a odmah potom i moj. Iako sam zaplakao kasnije, vrlo brzo sam se smirio čim me je majka privila na grudi. Govore da je ona plakala toliko dugo da bi svi pomislili da sa detetom nešto nije u redu.

Naše kuće u malom selu podno Šar-planine nalazile su se u istom dvorištu i nije ih razdvajala nikakva ograda. Njihovi krovovi su se dodirivali, a drveni čardaci ispod njih gledali jedan na drugi. Ispod čardaka i krovova nalazio se široki vajat sa ogromnom kapijom od debelih i teških hrastovih dasaka i protezao se celom dužinom kuća, nekih desetak metara, sve do štala za krave, konje i plevnje, u kojoj se skladištilo seno za zimu. Vajat je bio prostor pun raznih alatki neophodnih jednom seoskom domaćinstvu. Najviše je bilo kosa za košenje i drvenih vila za prevrtanje sena.

Iako sam rođen 1970. godine, u poodmakloj drugoj polovini dvadesetog veka, roditi se u kući, daleko od najbližeg grada i porodilišta bilo je sasvim normalno u mom kraju. Sreća je da sam rođen u junu mesecu, pa je moj otac istog dana otišao do grada da prijavi da je dete rođeno. Naravno, nije ni bilo govora o tome da ja i majka idemo na pregled, jer bi to značilo oko sat vremena jahanja strmim planinskim stazama do prvog mesta kuda su saobraćali autobusi, i to veoma retko. Kažem sreća, jer se dešavalo da deca rođena u zimskim mesecima budu prijavljena i po

nekoliko meseci kasnije, kada dođe proleće, a sneg okopni. Tako u njihovim krštenicama uopšte nije stajao datum kada su stvarno rođena, već datum kada su prijavljena.

U kući u kojoj sam rođen živele su četiri generacije. Moji roditelji i ja, roditelji mog oca i deda i baba mog oca. Kuću je napravio moj pradedo još početkom dvadesetog veka. Tada u dvorištu nije bilo druge kuće, nju je sagradio isto moj pradedo, ali za svog pobratima, koji je bio mnogo godina mlađi od njega i nešto stariji od mog dede. On je u stvari bio siročić koje je patrola graničara pronašla nedaleko od zapaljenog srpskog sela na samoj granici sa Albanijom. Tom prilikom su arnauti ubili celu njegovu porodicu. Samo Bog zna kako je on ostao živ. U svakom slučaju, moj pradedo je tog uplakanog dečaka doveo svojoj kući, a zatim kada je ovaj stasao u momka za ženidbu, sagradio mu kuću tik do svoje i dao mu deo zemlje da od nje može da živi sa svojom porodicom. Tako smo, tog petnaestog juna 1970. godine, u ranim jutarnjim časovima, rođeni unuka pradedinog pobratima i ja. I ništa tu ne bi bilo posebno da se trećeg dana po našem rođenju nije desio jedan veoma čudan događaj. Iako nisam sujeveren, ubeđen sam da je taj događaj odredio naše živote. Da kojim slučajem verujem u sudbinu, rekao bih da je baš ona umešala prste i da je sve ono što će se kasnije dešavati upravo njeno delo. Ovako, reći ću samo da to što se desilo nije bila, niti je mogla biti puka slučajnost preko koje se moglo preći i jednostavno je zaboraviti. Ne. Uveren sam da je to bila poruka, ali ne obična poruka koju bi mogao da shvati bilo ko. Pre je to bila lekcija nama dvoma u vidu nekakve zagonetke koju je trebalo rešiti. To mi nekako ima smisla, jer šta je inače život do jedna zagonetka. Svi rođenjem dobijemo šansu da je rešimo, a kako i koliko uspešno ćemo je rešavati zavisi isključivo od nas samih. Jednom sam u nekoj knjizi pročitao da je život svakog od nas samo krik u pustinji ravnodušnih zvezda. Dugo sam razmišljao o toj definiciji. Dugo sam mislio da to

zaista jeste tako i zbog toga sam osećao užasnu teskobu i imao nepodnošljivi osećaj bezvrednosti i ništavila. Ubrzo su se u mom životu desili događaji koji su me odvratili od tog mišljenja i naterali da rešavam svoju zagonetku.

Vratiću se događaju koji sam pomenuo. Dakle, trećeg dana po našem rođenju je bilo užasno vruće, gotovo neobično, nakon što je tog dana osvanulo veoma sveže planinsko jutro. Ta se svežina nekako rastezala do podneva, a onda kada se sunce napokon podiglo dovoljno visoko i ugrijalo kameni drum koji se protezao selom, napolju je postalo nepodnošljivo toplo. Kažu da ni stariji meštani nisu pamtili tako vreo dan. Toliko vreo da su kosači na livadama prekidali svoj posao i sklanjali se u hladovinu leskovih i brezinih krošnji ili se rashlađivali ledenom vodom sa izvora i planinskih potoka. Oni najuporniji su teškom mukom mahali britkim kosama i odbacivali otkose visoke trave koja bi se sušila u roku od nekoliko minuta. Ni životinje nisu mogle da podnesu vrućinu, već su tražile sklonište od žege. Nas dvoje novorođene dece je spavalo, svako u svojoj drvenoj, ručno napravljenom kolevcu, na čardaku u senci krova pokrivenog tankim kamenim pločama izvađenih iz korita brze i ledeno hladne planinske reke, koja je proticala tik uz selo. Iako je cela kuća bila napravljena od kamena i u njoj je bilo veoma prijatno, na čardaku je, zbog promaje koja je strujala ispod krovova, bilo još prijatnije. Dok smo mi bezbrižno spavali, naše majke su spremale ručak za umorne kosače, povremeno bacajući pogled ka nama kako bi se uverile da je sve u redu. Moj otac je upravo u štali pojio iscrpljenog konja sa koga je prethodno skinuo tovar sena i samar, kada se sa čardaka začuo vrisak. Iako je i sam bio iscrpljen, skoro da je preleteo preko dvorišta, a zatim i preko drvenog stepeništa. Na čardaku je zatekao uplakanu majku kako drhti iznad kolevke. U kolevcu je pored mene ležala ogromna zmija, palacala jezikom i mirno gledala u moju majku. A ja sam, probuđen njenim vriskom, začuđeno

gledao oko sebe i mlatarao ručicama po vazduhu. Otac je zgrabio srp, ne znajući verovatno ni sam kako će njime da se oslobodi nezvanog gosta. I Bog zna kako bi se sve završilo da se na čardaku, i sam privučen majčinim vriskom, nije pojavio moj pradeda. Prišao je kolevci i mirno podigao svoju staračku šaku prema ocu, govoreći mu tako da stane. Zatim se okrenuo prema zmiji, koja je sada svu svoju pažnju usmerila na njega.

– Idi sad... Hajde... – rekao joj je tiho.

Zmija lagano poče da gmiže kroz kolevku, a zatim preko ograde. Dok je izlazila, ovlaš je repom prešla preko mog levog obraza. Valjda, iritiran time zgrabih je nejakim šakama za rep. Svi su tada zanemeli od straha, ali zmija taj stisak, ako je uopšte i postojao, nije ni osetila, već se izmigoljila i prešla u drugu kolevku koja je bila tik do moje. Odgmizala je pored devojčice, koja je čvrsto spavala bez obzira na vrisku i sve što se dešavalo.

Tek kada je zmija, kao da sprovodi nekakav ritual, ponovila istu radnju i svojim repom ovlaš dotakla i njen desni obraz, devojčica u kolevci se prvo namršti, a zatim otvori oči i zaplaka iz sveg glasa. U međuvremenu su se već svi ukućani iz obe kuće stvorili na čardaku i preplašeni više gledali u mog pradeda u iščekivanju šta će učiniti, nego u samu zmiju od koje je pretila opasnost. Međutim, on je bio savršeno miran. Stajao je ispred svih i strpljivo čekao da zmija sama ode, što je na kraju stvarno i uradila, pošto je još jednom pogledala prema nama šišteći i palacajući svojim račvastim jezikom. Izgledalo je kao da nam nešto govori. Nešto što samo mi razumemo jer smo je gledali i pružali malene ruke ka njoj. Zatim je lagano otpuzala niz drveni stub preko koga je verovatno i došla, a onda je nestala u rupi između kamenja. Pradeda me je zatim uzeo iz kolevke i seo na drveni tronožac. Dugo me je sa divljenjem zagledao i u svojim velikim, grubim šakama držao moje malene i nejake.

– Pa ti si pravi kurjak! Tako mali, a zgrabio smuka za

rep. Kao da si vučje štene – dugo se divio gledajući me. A možda je i njega na kraju sustigao strah zbog celog događaja, pa je samo hteo da se pribere i držeći me tako dugo u rukama želeo da se uveri da je sa mnom sve u redu. – Da, pravo vučje štene! To si ti! – govorio je i dok me je predavao u ruke nestrpljive majke, koja je sve vreme čekala pored.

Kada sam odrastao, otac mi je ispričao kako se sve odigralo. Nekoliko dana posle tog događaja kršteni smo u maloj seoskoj crkvi prema dogovoru naših roditelja, pred Bogom proglašeni za brata i sestru. Tako smo osim imena dobili i jedno drugo. Ja sestru Magdu, a ona brata Vuka. Tako je bar trebalo da bude.

2

Sanjam je svake noći. Magdu. Od onog dana kada je nestala. Nije prošao ni jedan jedini dan u tih osamnaest godina, a da je nisam video. Bilo bi čudno da nije tako. Tada sam bio još uvek mlad i značilo mi je to što mi je svake noći dolazila u san. Noć je popunjavala prazninu koju je donosio dan. Godine su prolazile i ja sam o tome počeo da razmišljam drugačije. Ti snovi koji nisu nestali, već su postali još živopisniji i realniji, bili su samo odbrambeni mehanizam kojim se moj um poslužio da bi se zaštitio od užasnog i neprihvatljivog gubitka. Čuvao je i moje srce da se ne rasprsne u paramparčad. Možda je, u tom trenutku, zaista bilo tako. No, sada znam pravu istinu.

Ništa se nije promenilo. Magda i ja smo bez prekida i dalje zajedno, ali u nekoj drugoj dimenziji. Zašto je to tako, ne umem da objasnim. I koliko god da to nekome zvuči čudno (a neko će sigurno pomisliti i da sam sišao sa uma) ja znam da je to prava istina. Jedino što mi smeta u toj našoj dimenziji jeste što se ona uopšte nije promenila. Potpuno je ista kao tog poslednjeg dana našeg viđenja u ovom svetu. Na sebi uvek ima istu onu garderobu koju je

nosila tog dana, plitke bele platnene patike, lanenu suknjicu bež boje i tanku belu pamučnu košuljicu sa dugim, širokim rukavima, pripijenu uz telo. Prva tri dana po njenom odlasku, sanjao sam isti san. Ustvari, taj san nije bio ništa drugo do dan kada smo se poslednji put videli. Posle toga su snovi bili drugačiji. Jedino što je bilo zajedničko bio je početak sna. Na početku svakog sna ja ulazim u stari drveni čamac koji se nalazi na obali velike reke. Vezan je lancem za staru vrbu čija se krošnja nadvija nad njom. Na dnu čamca se nalazi rupa kroz koju ulazi tanak mlaz vode. Odvezujem čamac i odlučno pravim prve zaveslaje, ne obazirući se na to što voda polako ali sigurno prekriva dno. Nebo nada mnom menja boju. Postaje tamnoljubičasto, zatim tmurno, sivo. Na trenutke ga zapara munja, a odmah potom čujem jak tresak. Na sredini sam reke. Voda u čamcu mi doseže do članaka. Počinje da duva jak vetar. Košava. Baca mi kosu preko očiju tako da ne vidim kuda veslam, radim to instinktivno.

Osećam na licu prvo sitne, a zatim sve krupnije i krupnije kapi kiše. Veslam. Grabim sve jače. Čamac seče ogromne talase, koji na površini vode stvaraju belu penu. Najzad, u daljini nazirem obalu, a na njoj nekakvu visoku građevinu. Iz sebe crpim poslednje atome snage. Osećam nepodnošljiv bol u rukama, ramenima, leđima i šakama, koje grčevito stežu veslo... Voda mi je do pola listova. Veslam. Čamac polako tone. Ne plašim se. Blizu sam obale. U početku obrisi daleke građevine postaju sasvim jasno vidljive konture kamene tvrđave sa kulom na vrhu. Talasi šume, vetar zavija kao izgladneli pas. Ništa se drugo osim toga ne čuje. Pogled luta. Traži nešto. Srce zadrhti. Iz očiju krenu suze. Radosnice. Sa kule mi maše Magda. Bosa, u svojoj lanenoj suknjici i beloj košulji trči niz strmo kameno stepenište i širi ruke. Iz čamca koji istog trenutka tone u dubine mutne vode skačem u njen zagrljaj. Steže me jako.

– Dobro došao u Vetrograd! – više na sav glas sa širokim

osmehom na usnama, ali zbog šuma talasa i zavijanja vetra, glas joj je kao jedva čujni šapat...

3

VUČJE ŠTENE

– Dakle, to je tvoja konačna odluka? Čvrsto si rešio da je nađeš? – kaže mi Vučje štene.

Ja samo ćutim i pišem malom grafitnom olovkom po parčetu hartije. Toliko je mala da je na jedvite jade držim među prstima. Kao neki patrljak.

– Čini mi se da nisi siguran – nastavlja Vučje štene sa zlobnim podsmehom na usnama.

– Siguran sam! – kažem odsečno i ljutito ne gledajući ga.

– Dobro onda, ali taj spisak ti neće mnogo pomoći. Mislim, čak i ako poneseš sve sa tog spiska, to ti neće mnogo pomoći. Nije da ne želim da uspeš u svojoj nameri, ali moram da te pitam gde ideš? Gde ćeš živeti? I od čega ćeš živeti? Nećeš valjda da ukradeš novac od roditelja?

– Ja imam osamnaest godina i znam da se sam staram o sebi! – odbrusih mu. – I neću krasti ničiji novac. Poneću samo ono što je moje. Znam da to nije dovoljno, ali bar se posla ne bojim. Jak sam i znam svašta da radim. Ispalo je dobro što nikada nisam bio pošteđen rada.

– Da... da... To je tačno. Jesi jak. Čak i mnogo jači i spretniji od svih svojih vršnjaka. Pa i od mnogo starijih od sebe. Ipak, osamnaest godina nije tako mnogo kao što ti misliš, a svet je velik i nepredvidiv. Ko zna šta te sve čeka iza ovih vrata.

– Nije bitno. Ne plašim se.

– Naravno da se ne plašiš kada i ne znaš čega bi trebalo da se plašiš – reče podrugljivo Vučje štene.

– Ne zanima me tvoje mišljenje! – uzvratih besno, ali ne zbog njegovih provokativnih opaski, već zbog toga što sam bio svestan da je u pravu i da mu je svako pitanje na mestu.

– Roditelje ćeš napustiti bez pozdrava?

– Posle onog događaja, otac sa mnom uopšte ne razgovara. Verovatno nikada više i neće progovoriti, tako da mi nije bitno.

– A majka? Šta je sa njom? Patiće.

– Svakim svojim pogledom me osuđuje. Vidim to. Jedino što sa mnom progovori jeste stalno jedno te isto pitanje: „Zašto ste to uradili? Zašto, zašto, zašto...?” Kao da će odgovor na to pitanje ispraviti sve. Kao da će posle tog odgovora sve biti kao pre.

– Dobro ako je tako. Vidim da si čvrsto rešio. Mora da ti Magda mnogo nedostaje – reče pomirljivo Vučje štene i sede na krevet pored mene.

– Ne mogu da zamislim svoj život bez nje. Prosto je tako.

Stavio mi je ruku na rame i klimnuo glavom. Znao sam da napokon imam njegovu podršku. Ostatak dana je proveo u mojoj sobi.

Igrao se sa mojim šarenim klikerima staklencima, koje je našao u zaturenoj drvenoj kutiji. Svaki bi uzimao u ruku, zatim ga podizao do desnog oka i pogledao kroz njega ka dnevnom svetlu. Pri tom bi svaki put zažmurio na levo oko i nakrivio glavu na levu stranu, kao da hvata bolji ugao. Kada je završio sa igrom, uzeo je knjigu i čitao je dugo, sve dok nije zaspao. Vučje štene voli da čita. Ustvari, malo je reći voli da čita. Vučje štene prosto proždire knjige.

Zaspao sam i ja.